فصلنامه اطلاع رسانی ، آموزشی و پژوهشی — بهار و تابستان ۸۵

نقش الگوبرداری در ارتقاءاثربخشی فرآیند مدیریت و پرورش منابع انسانی

نویسنده:

دكتر ايرج سيلطاني

هیأت علمی دانشگاه آزاد نجفآباد و مدیر آموزش و توسعه منابع انسانی شرکت فولاد مبارکه کارشناس ا رشد مهندسی صنایع

چکیده

برای پاسخگویی و سازگاری با تغییرات عمده در نظامهای سازمانی و منابع انسانی لازم است حوزههای بهبود تعالی منابع انسانی شناخته و همواره وضعیت مطلوب طراحی و به سمت آن جهتگیری شود. طراحی وضعیت مطلوب از طریق تلفیق الگوهای موفق منابع انسانی و بومیسازی آن امکانپذیر خواهد بود. استفاده از تجارب موفق سازمانها در بُعد منابع انسانی نیازمند تدوین روال منطقی برای الگوبرداری مداوم میباشد. ارتقاء سطح عملکرد مدیریت منابع انسانی نیازمند مقایسه وضعیت عملکرد با الگوهای موفق و رو به بهبود میباشد. چگونگی اندازهگیری عملکرد منابع انسانی، بهبود آن، ایجاد مهارتهای جدید، تولید توانمندیهای جدید از جمله مؤلفههایی است که نیازمند الگو بوده و تجارب موفق در این زمینه راهگشا خواهد بود عرصههای مختلف منابع انسانی نظیر استخدام و بهکارگماری، حقوق و پاداش، توسعه کارکنان، روابط کارکنان در تعامل با همدیگر و با الگوبرداری منجر به عملکرد مطلوب سازمان می گردد. بر این اساس و با توجه به اهمیت الگوبرداری در حوزه مدیریت و پرورش منابع انسانی در این مقاله سعی بر آن است الگوی ایجاد قابلیتهای منابع انسانی ارایه و سپس الگوی بهینه یابی در ابعاد منابع انسانی معرفی و سپس شاخصهای عملکرد منابع انسانی مورد تحلیل قرار گیرد.

واژه های کلیدی: بالندگی، توانمندسازی، بهینه کاوی، پرورش منابع انسانی، شاخصهای عملکرد منابع انسانی

1. مفهوم و اهمیت الگوبرداری در منابع انسانی

الگوبرداری عبارت است از فرآیند مستمر تشخیص، شناخت و تنظیم بهترین عملکرد و فرآیندها که به عملکرد بهتر منابع انسانی میانجامد. سازمانها از الگوبرداری به عنوان محرکی برای حفظ شرایط برتر یا پیشی گرفتن و به عنوان ابزاری برای مدیریت بر تغییرات لازم به منظور به حداکثر رساندن منافع استفاده می کنند. هدف الگوبرداری تغییر چشماندازهای مجریان و مدیران، مقایسه کارهای شغلی با سازمانهای رده جهانی به چالش کشیدن کارها و فرآیندهای موجود و ایجاد اهداف و کارهای بهینه برای سازمان میباشد (معماری و دیگران، ۱۳۸۳،

ص ۴۹-۵۰). الگوبرداری یک فرآیند نظامدار و پیوسته از ارزیابی محصولات، خدمات و روشهاست که در مقایسه با رُقبای اصلی و یا شرکتهایی که به عنوان پیشگام مطرح هستند انجام میپذیرد و ابزاری مؤثر در دست مدیران جهت بهبود فرآیندهای کاری است (اخوان، ۱۳۸۳، ص ۳۳).

به طور کلی الگوبرداری در منابع انسانی در حیطههای زیر منشأ خدمت و کمک میباشد:

برنامههای منابع انسانی را به عنوان سرمایهگذاری و نه هزینه سازمانی مطرح میکند.

מט (

ل چھارم / شمارہ ہاا وکا

فرآیندهایی از منابع انسانی را شناسایی میکند که تأثیر مثبتی را در عملکرد سازمان دارد.

کارآیی روشها، گردش کارها و خطمشیهای موجود را ارزیابی می کند.

منافع مربوط به اقدامات خوب مدیریت را نشان می دهد.

پیامدهای اقتصادی رفتار کارکنان از قبیل غیبت را آشکار میسازد.

گرایشات و تمایلات موجود در رفتار کارکنان را در طول زمان تعیین می کند. حیطههای مشکلساز در درون سازمان را مشخص می کند.

1.1. الگوي قابليتهاي منابع انساني

برای بهبود و اثربخش نمودن فرآیند مدیریت و توسعه منابع انسانی بهتر است الگویی مناسب به عنوان فلسفه ایجاد قابلیتهای کارکنان ملاک کار قرار گیرد. بر این اساس الگوی شماره۱ به عنوان چهارچوب ادراکی هدایتگر ایجاد و توسعه توانمندیهای کارکنان معرفی می گردد تا بتوان در مسیر تعالی از الگوبرداری مناسبی برخوردار شد.

الگوی شماره ۱: قابلیتهای منابع انسانی

سال چھارم / شمارہ ۱۳ و۱۴

U7

فصلنامه

۱. ۲. مدل الگوبرداری و بهینهیابی فرآیند مدیریت و توسعه منابع انسانی

الگوبرداری یعنی جستوجو برای بهترین اقدام که به عملکرد برتر منجر میشود. بنگاه آمریکایی زیراکس پیشگام الگوبرداری رقابتی به شمار میرود. این شرکت سودمندی مشاهده و یادگیری از مجریان برتر از طریق الگوبرداری از رقبا را اثبات

کرد. از طریق دانشی که کسب کردند توانستند به طرز شگفتانگیزی بهرهوری خود را افزایش دهند و به میزان قابل توجهی هزینه تولیدات خود را کاهش دهند.

براساس تجربه زیراکس، رابرت کمپ مدلی طراحی کرده است که می توان آن را اصلاح کرد و با قلمرو کارکرد و کنشها منجمله مدیریت منابع انسانی انطباق داد. فر آیند الگوبرداری را می توان در نمودار شماره ۱ نشان داد.

نمودار شماره ۱: فرایند الگو برداری

اقــدام		لهن	ا و تنظیم مجدد آر	١٠ - سنجش دوباره الگوه		
	۹- اجرای اقدامات خاص و پایش میزان پیشرفت					
	٨ - طراحي برنامه عمل					
	٧– تعیین اهداف مؤثر و کار آمد					
	۶– ابلاغ یافتههای الگوبرداری و کسب پذیرش					
			/ /	۵- ترسیم سطوح عملکرد آینده		
	یکپارچه		X	۴- تعيين سطوح عملكرد فعلى		
	سازی و		-04	۳– تعیین روش جمع آوری دادهها		
	انسجام	تحليل	- برنامەرىزى	۲- شناسایی شرکتهای قابل مقایسه		
				۱– مشخص کردن این که چه چیزی باید الگوبرداری شود		

کمپ فرآیند الگوبرداری و بهینهیابی را به ده گام تقسیم کرده است که از چهار مرحله زیر میگذرد.

مرحله یک: برنامهریزی

گام ۱: مشخص کردن این که چه عملکردها، محصولات و یا بروندادهایی اقدامات اساسی به شمار میروند و باید الگوبرداری شوند.

گام ۲: سازمانهای بیرونی یا عملکردهای درون سازمان خود را که دارای اقدامات کاری برتر برای مقایسه هستند، شناسایی کنید.

گام ۳ از مرحله ۲: تحلیل

مشخص کردن منابع داده که قرار است مورد استفاده قرار گیرند. اگر سازمانی دارای نظامهای حقوق و دستمزد و منابع

انسانی مدرن و به روز است باید بتواند دامنهای از اقدامات منابع انسانی و برون دادها را نسبتاً به سادگی اندازه گیری کند.

اطلاعات با ارزش را می توان از طریق سوابق کارکنان، نظرسنجی ها یا حتی مصاحبه ها نیز فراهم کرد.

گام ۴: مشخص کردن سطح فعلی عملکرد. این کار امکان تشخیص شکاف و فاصله در عملکرد را فراهم میسازد. کمپ اهمیت «درک کامل فرآیندهای تجاری داخلی قبل از تلاش در جهت مقایسه با سازمانهای بیرونی» را مورد تاکید قرار میدهد. اندازه گیری سطح پایه نیز مبنای عینی به دست میدهد که می توان براساس آن برنامه ریزی و عمل کرد.

گام ۵ از مرحله ۳: یکپارچگی و انسجام

براساس یافتههای الگوبرداری چشماندازی برای عملیات آینده طراحی کنید. کانون توجه باید معطوف به کیفیت بهترین اقدام،

سال چھارم / شمارہ ۱۱۳ و۱۱۳

روش و چگونگی نه فقط رقابت و برابری بلکه بهبود آن توسط سازمان باشد.

گام ۶: براساس یک نظام و به صورت مستمر پیشرفت را به همه کارکنان گزارش دهید. ابلاغ و بازخورد از مؤلفههای اساسی و مهم الگوبرداری به شمار میروند.

گام ۷ از مرحله ۴: عمل و اقدام

اهداف موثر و کارآمد مرتبط با چشمانداز کلی برای سازمان تعيين كنيد.

گام ۸ و ۹ : برنامه عملی طراحی کنید و یافتههای بهترین اقدامات را اجرا کنید. این کار برعهده کارکنانی است که واقعاً کار را اجرا میکنند.اندازهگیری و ارزیابی موفقیتها باید در محل انجام شود.

گام ۱۰: دانش مربوط به اقدامات کاری جاری را به روز نگه دارید، در اصل این کار معمای بهبود مستمر کیفیت به شمار میرود.

اندازهگیری کیفیت مدیریت منابع انسانی:

جک فیتز - انز، یکی از مدرسان اندازهگیری و سنجش در منابع انسانی معتقد است موفقیت عملکرد منابع انسانی در سازمان بستگی به سه قابلیت دارد:

توانایی خوب انجام دادن کار- صرف تحقق استاندارد کافی نیست، متخصصین منابع انسانی باید برتر باشند.

توانایی تعالی و برتری در عرصههای درست- کانون توجه باید به مباحث و موضوعاتی معطوف باشد که تفاوت و تمایز ایجاد مىكند.

توانایی اندازهگیری عملکرد و استفاده از آن به طور راهبردی و متقاعد کننده به منظور رسیدن به نتایج مطلوب

اندازهگیری کیفیت مدیریت منابع انسانی را می توان در سطح فردی، فرآیند و نیروی کار به شرح زیر معقول و منطقی دانست.

1.1. سطح فردی

کیفیت عملکرد افراد سهم عمدهای در کیفیت کلی برون دادهای سازمان دارد. لازم است که سیستم از عملکرد افراد حمایت کند و موانع کار با کیفیت عالی را رفع کند.

2.7. سطح فرآيند

فرآیند را می توان به عنوان روش گام به گام انجام کار تعریف کرد به عبارتی آن را می توان اقدامات و روشهای منابع انسانی تعبير نمود. كليد بهبود كيفيت فرآيندهاي منابع انساني عبارت است از تعیین این که آیا بخش منابع انسانی کارها را درست انجام مىدهد ؟

شدت و عمومیت اندازهگیری فرآیند منابع انسانی تا حدودی ناشی از سهولتی است که با آن می توان روشها و اقدامات را شناسایی و اندازهگیری کرد. فراوان ترین روشهای سنجش و اندازهگیری عبارتند از، ممیزیهای منابع انسانی، نظرسنجیهای نگرشی یا بازخوردهای غیررسمی از کاربران، که هر سه نقاط قوت و ضعف مختلفی دارند.

3.2. سطح نیروی کار

کیفیت سازمانی تا حدودی مهمترین شکل اندازهگیری و سنجش كيفيت است. با اين حال اغلب فراموش مىشود، مورد غَفَلت واقع مىشود يا بسيار ضعيف انجام مىشود. ارزيابي بايد از یک دیدگاه کلنگرانه و همهجانبه انجام شود و شامل نگاه به پیرامون یا از پنجره عملکرد واحدی باشد.

اگر مدیریت منابع انسانی همیشه به عنوان عامل عمده سهیم در عملكرد موفقيت آميز سازمان جدى گرفته شود، لازم است نگاه راهبردی داشته باشد و به مقیاسهای مرتبط با اهداف کلی سازمان توجه خاصی مبذول کند.

UN

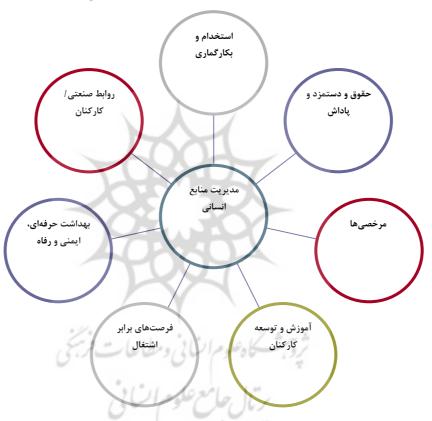
3. دامنه شاخصهای عملکرد منابع انسانی

اغلب منابع انسانی به عنوان مجموعهای از عملکردهای دارای ارتباط ضعیف تلقی می شود تا یک سیستم منسجم و یک پارچه. فیتز - انز اظهار می دارد که هر واحد منابع انسانی سیستمی شامل دامنهای از خرده سیستمهای به هم وابسته است. چنین نگرشی به منابع انسانی هنگام بحث راجع به سنجش و اندازه گیری مفید است زیرا برخی از عوامل (هم درون قسمت

منابع انسانی و هم بیرون از آن) می تواند اغلب شماری از خرده سیستمهای منابع انسانی را متأثر سازد.

اخیراً بررسی و مرور شاخصهای کلیدی عملکرد یکی از نمایندگیهای بخش دولتی استرالیای جنوبی بیش از ۱۰۰ شاخص مختلف منابع انسانی ذکر شده در ادبیات را به خوبی نشان داد. فر آیند طبقهبندی و دستهبندی آشکار ساخت که این مقیاس را می توان معمولاً در یکی از هفته دستهبندی خرده سیستمهای منابع انسانی که در الگوی شماره ۲ مشخص شده جای داد:

الگوی شماره ۲:خرده سیستمهای منابع انسانی

با توجه به خرده سیستمهای منابع انسانی نمونههایی از شاخصهای عملکرد منابع انسانی که می تواند مبنای الگوبرداری قرار گیرد در جدول شماره یک آمده است.

فصلنامه مدیریت فردا سال چهارم / شماره ۱۳ و۱۴

جدول شماره ۱: نمونههایی از شاخصهای عملکرد منابع انسانی

مقیاسهای فرآیند برای عملکرد منابع انسانی (مقیاسهایی که اطلاعاتی راجع به چگونگی اجرای عملکرد منابع انسانی فراهم میکند)	مقیاسهای نیروی کار (مقیاسهایی که اطلاعات راجع به نیروی کار فراهم میکند)	خرده سیستمهای منابع انسانی	
زمان صرف شده برای تکمیل یک پست درصد درخواستهای ارتقاء موفقیت آمیز درصد کارکنان انتخاب شده مناسب	☐ شاخص تعداد كاركنان ☐ غيبت ☐ ترك شـغل	استخدام و به کارگماری	
☐ درصد پرداختهای نادرست ☐ درصد دیرکرد افزایش حقوق	☐ میزان تغییر متوسط حقوق ☐ نسبت هزینه بودجه حقوق	حقوق و دستمزد و پاداش	
متوسط زمان صرف شده بـرای پـردازش فـرمهـای مرخصی		مر خصیها	
درصد هزینه صرف شده در آموزش شمار متوسط ساعات آموزش درصد میزان مشارکت مثبت در هر سال درصد مصاحبههای مدیریت عملکرد برجسته	□ متوسط منافع در یادگیری هر دوره □ مهبود متوسط در عملکرد حین کار پسس از آموزش در هر دوره	آموزش و توسعه کارکنان	
	□ نسبت خانمها، افراد بومی و افراد دارای ناتوانی □ توزیع اعضاء در گروههای فوق در سراسر سطوح طبقهبندی	فرصتهای برابر اشــتغال	
نرخ موفقیت توان بخشی نسبت شکایات دریافت شده به عنوان درصدی از کل شکایات نسبت شکایات اقدام شده با موفقیت به عنوان درصدی از کل شکایات	☐ نرخ فراوانی زمان از دست رفته در ازای جراحات و بیمارها ☐ نرخ مزایا و پاداش ☐ هزینه برآورد شده دعاوی خسارت در هر دامنههای مختلف حقوق و مزایا	, بهداشت حرفهای، ایمنی و رفاه	n.
□ نسبت شکایات روابط صنعتی دریافت شده به عنوان درصد کل شکایات □ نسبت شکایات روابط صنعتی اقدام شده با موفقیـت به عنوان درصدی از کل شکایات	□ شمار ساعات از دسـت رفتـه در مشـاجرات صنعتی □ شمار پیشنهادات توسط کمیتههای مشورتی در سازمان	روابط صنعتی / کارکنان	IFa IP a Jain /

1925.

صلنامه مديريت فردا

4. تفسیر و گزارش شاخصهای عملکرد منابع انسانی

معنی دار ترین روش ارایه و تفسیر مقیاسهای منابع انسانی در سطح سازمانی عبارت از فراهم کردن تمایلات یا اطلاعات دوره زمانی است. برخی از فعالیتها ممکن است از نوسانات دورهای متأثر شوند مثلاً مرخصی استعلاجی ممکن است در خلال ماههای فصل زمستان به علت همه گیری انفلونزا و سرماخوردگی افزایش یابند. از این تغییرات می توان هنگام تفسیر نمودارهای مربوط به شاخصهای منابع استفاده نمود.

هنگامی که شمار اندکی از شاخصهای عملکرد منابع انسانی به طور منظم گزارش میشوند، در موقع نتیجه گیری از نتایج باید احتیاط کرد. نمودارهای مجزا و منفرد صرفاً باید شاخصهای یک مشکل بالقوه و نه لزوماً یک مشکل ذاتی تلقی شوند. شاخصهای عملکرد منابع انسانی می توانند در تشخیص حیط مهایی که مستلزم تحقیق بیشتر هستند بسیار مفید باشند، اما اگر اطلاعات نادرست بر اساس یک مقیاس منفرد مورد استفاده قرار گیرد بسیار خطرناک است. مثلاً نرخ فراوانی بیماری یا حادثه غیرقابل قبول را در نظر بگیرید. قبل از هرگونه تغییرات گسترده در خطمشیها یا اقدامات، بررسیهای زیر با ارزش است:

- نرخ شیوع (شمار وقوع آسیب یا بیماری درخلال یک
 دوره زمانی معین)
- نرخ شدت (شمار ساعات از دست رفته ناشی از آسیب،
 جراحات و صدمات)
 - انواع حادثه از لحاظ ماهیت جراحت یا بیماری
 - انواع حادثه از لحاظ شغل/ قسمت
 - ماهیت جراحت یا بیماری از لحاظ شغل/قسمت
 - انواع وقوع از لحاظ چیدمان کاری

- ماهیت جراحت یا بیماری از لحاظ تقسیمات اندامهای بدنی

۵. تحقیق و بررسی کیفی

در صورت امکان دامنهای از شاخصها باید برای بررسی مباحث و موضوعات منابع انسانی مورد استفاده قرار گیرند و با اطلاعات کیفی مقابله شود. این نوع پرسوجو تصویر وسیع تری از عملکرد منابع انسانی فراهم خواهد کرد. همچنین امکان تشخیص حوزههای مشکلات خاص را فراهم میسازد که بدان وسیله بر غنای فر آیند تصمیم گیری می افزاید. عقیده غلطی وجود دارد مبنی بر این که اطلاعات کمّی تا حدودی واقعی تر یا معنی دار تر از اطلاعات کیفی است.

اطلاعات کمی و کیفی باید مکمل یکدیگر باشند و هر دو شـکل تحلیل در فر آیند تصمیم گیری باید مورد استفاده قرار گیرد.

تعلیل در فرایند تصمیم گیری باید مورد استفاده قرار گیرد.
تحقیقات کیفی ساختمند و غیرساختمند به شکل مصاحبه یا
پرسشنامه نه فقط در تفسیر دادههای کمّی کمک می کند، بلکه
به شناسایی حیطههایی که نیاز به تحقیق و بررسی بیشتر داشته
باشد، کمک می کند. همین طور رویکردهای کیفی از قبیل
مطالعات موردی را می توان به طرز مؤثر برای نشان دادن تحلیل
دادههای کمّی مورد استفاده قرار داد. مباحثی نظیر رضایت
مشتری، روحیه کارکنان و شهرت سازمان حیطههایی هستند که
مستلزم ارزیابی کیفی دقیق هستند، زیرا می توانند مستقیماً
غیبت، ترک شغل نیروی کار را تحت تأثیر قرار دهند.

نمونهای از مقیاسهای ریزتر برای شاخصهای مختلف منابع

انسانى:

سال چهارم / شماره ۱۳

- ✓ شاخص تعداد کارکنان شامل : منابع پرسـنلی مـورد
 استفاده فصلی، منابع موجود برای آینده.
- ✓ غیبت شامل: زمان از دست رفته بـه درصـد، تعـداد
 غیبتها طی یک دوره زمانی مشخص، نرخ استفاده از
 منابع انسانی و نرخ در دسترس بودن کارکنان.
- ✓ متوسط زمان صرف شده برای تکمیل یک پست شامل
 : زمان پاسخ، نرخ ارجاع، نـرخ پاسـخ داخلـی، نـرخ
 استخدام داخلی، زمان مصاحبه و نسبتهای انتخاب.
- ✓ درصد درخواست ارتقاء موفقیت آمیز کـه متکـی بـر
 وجود ساز و کار تقاضا برای ارتقا است.
- ✓ درصد کارکنانی که به طور مناسب انتخاب شدهاند در
 این زمینه از مقیاسهای کیفی نظیر مصاحبه،
 پرسشنامه می توان استفاده نمود.
- ✓ سیستم مدیریت عملکرد را می تـوان بـرای ارزیـابی
 تناسب کارکنان منتخب طراحی کرد.
- ✓ نرخ تغییر متوسط حقوق که این نـرخ تـابع شـرایط
 قانونی حاکم بر جامعه است.

- ✓ نسبت هزینه بودجه حقوق کـه تـابع عوامـل درون و برون سازمان است.
- ساخصهای بهداشت حرفهای، ایمنی و رفاه شامل نرخ تکرار حوادث، نرخ شدت حوادث، نرخ شیوع، نـرخ متوسط زمان از دست رفته، هزینه پیشگیری، تعداد کارکنان برگشت به کار تمام وقت و پارهوقت، تمام کارکنان از کارافتاده و هزینههای توانبخشی شغلی و حرفهای.

نتيجهگيري

الگوبرداری یک روش مدیریتی است که برای بهبود عملکرد در محیطهای رقابتی طراحی شده و یک ابزار سودمند مدیریتی به ویژه در بهسازی بینظمیها، برونسپاری، چانهزنی، نیازهای اطلاعاتی، نظامهای منابع انسانی و ... محسوب می گردد.

الگوبرداری و سنجش وضعیت منابع انسانی از طریق فـراهم کردن چهارچوبی ادراکی برای مقایسـه عملکـرد در دامنـه وسیعی از شاخصهای منابع انسانی با دیگر سازمانها کمک می کند. الگوبرداری صرفاً تعیین اهداف عملکرد کمّی نیست. گرچه این کار اولین گام مهم است. الگوبرداری منابع انسانی به تشخیص بهترین عملکرد ممکن بستگی دارد که می تـوان آن را مـورد مطالعـه قـرار داد و بهبـود بخشـید. قـدرت الگوبرداری به انواع سؤالات مربوط مـیشـود کـه کارکنـان

سازمان راجع به عملکرد خود می پرسند و نیز به شیوه کمک آن در افزایش حساسیت سازمان به محیط آن ارتباط دارد. در مقاله حاضر مفهوم و مزایای الگوبرداری بیان و الگوی مناسبی برای الگوبرداری ارایه و سپس فهرست نمونهای از حیطههای مربوط به شاخصهای منابع انسانی جهت استفاده در الگوبرداری معرفی گردید.

منابع

- ۱- اخوان، پیمان، الگوبرداری، مجله تدبیر، شـماره
 ۱۴۳، فروردین ماه ۱۳۸۳.
- ۲- معماری، علی و دیگران، الگوبرداری، مجله تـ دبیر،
 شماره ۱۵۳، بهمن ماه ۱۳۸۳.
 - **r** Kath, Morrish und others, Navigating human vesource benchmarcing a guide fer human resource manager, **r**. . . .

http/www. Psmpc. gov.ou/publications
. \/hrmodel. htm

فصلنامه مدیریت فردا ۱۴و ۱۳ سال چهارم / شماره ۱۴و۱۳